

UTKAST: Kommunedelplan for
Kulturminner og kulturmiljø

Unjárgga gielda / Nesseby kommune
2019 – 2022

Vedtatt av kommunestyret [dato] sak [saksnr.]



Innhold

Forord.....	3
1. Innledning.....	4
2. Definisjoner og begrepsavklaringer.....	4
3. Planstrategi.....	6
4. Lovgrunnlag og føringer på kulturminneområdet.....	7
5. Indre Varanger som bruksområde fra steinalder til nyere tid.....	7
6. Ulike kulturminnetyper	8
6.1. Automatisk fredede kulturminner.....	8
6.2. Immaterielle kulturminner	8
6.3. Verneverdige kulturminner	9
6.4. Krigsminner	9
6.5. Spor etter Nasjonalstat, Konge og makt.....	9
6.6. Bygninger.....	10
7. Handlingsdel: Prioritering av tiltak	10
7.1. Registrering og dokumentasjon av kulturminner	10
7.2. Sikring og skjøtsel av faste kulturminner.....	10
7.3. Formidling av kulturminner	11
7.4. Ansvar og organisering	11
8.0. Hvordan forholde seg til et kulturminne	11
8.1. Hvem skal varsles hvis man finner et kulturminne?	11
8.2. Hva gjør man hvis man har et kulturminne på sin eiendom?	12
8.3. Kostnader knyttet til å ta vare på kulturminner og finansieringskilder	12
9. Ressurser	12
VEDLEGG	13
1. Oversikt over kulturminner i Nesseby kommune.....	13
2. Liste over registrerte kulturminner i Nesseby	14

Forord

Mennesker har til alle tider satt spor etter seg. Kulturminner og kulturmiljøer preger landskapet rundt oss. De representerer en ressurs som ikke er fornybar – og nettopp derfor er det viktig å ta vare på kulturminnene for kommende generasjoner og forvalte dem på en måte som sprer kunnskap om fortiden. Kulturminner og kulturmiljø er spor etter det som har skjedd og de som var her før oss. De forteller oss historien om hvordan det var å være menneske før og hvordan samfunn har vært organisert. Det gir oss grunnlag for å forstå vår egen tid og perspektiver når vi planlegger for de utfordringer som ligger fremfor oss.

Unjárgga gielda/Nesseby kommune er en av Norges mest kulturminnetette kommuner og har derved et stort ansvar for å forvalte disse i tråd med gjeldende lover. Nesseby er en samisk kommune og kulturminnene her inngår i den samiske kulturhistorien. Mange av kulturminnene er viktige i fortellingen om samenes utvikling og historie utover det lokale, de viser sentrale trekk ved utviklingen av samisk kulturhistorie på nasjonalt og internasjonalt plan. Ceavccageadže/Mortensnes kulturminneområde inngår i denne fortellingen, og svært mange av kulturminnene og -lokalitetene i kommunen er verdenskjente innen arkeologifaget, og har vært beskrevet i faglitteratur de siste hundre år. Kulturminnene i Unjárga/Nesseby og Varanger kan følges fra siste istid for 12 000 år siden frem til i dag. Ansvar for forvaltningen av disse kulturminnene er derfor viktig også i nasjonal og internasjonal sammenheng. Kulturminneplanen skal være et middel for ansvarlig og framtidsrettet forvaltning av kulturarven i Unjárga/Nesseby.

Forsidebildet: labyrinten og offersteinen på Ceavccageadže/Mortensnes kulturminneområde. Foto: Jorunn Jernsletten

1. Innledning

I kulturminneloven er kulturminne definert som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til (Kulturminneloven, § 2). Vi har alle et felles ansvar for å ta vare på kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap for kommende generasjoner. Det er en nasjonal målsetning å redusere tap av verneverdige kulturminner jf. Nasjonalt miljømål 2.1. fra Miljødirektoratet (<http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/kulturminne-og-kulturmiljo/mal-2.1/>). For å nå dette målet må kommunene ha en oversikt over kulturminnene slik at de kan innarbeides i ulike planer og styringsverktøy jf. St.meld. 35 (2012-2013) *Framtid med fotfeste*.

Kommunene har de senere år fått et økt ansvar for kulturminner og forvaltningen av disse. Det er en forventning fra Regjeringa – og her i Nesseby også fra Sametingets side – at kommunene lager oversikter og verdsetter kulturminner og –miljøer som har lokal verdi. Kommunen er hovedaktør i forvaltning av kulturminner og kulturmiljø gjennom Plan- og bygningsloven.

Gjennom prosjektet «Kulturminner i kommunen» (KIK) ønsker Riksantikvaren og fylkeskommunen å øke kulturminnekompetansen i kommuner og bedre den lokale kulturminneforvaltninga. KIK er en del av «Kunnskapsløftet for kulturminneforvaltningen» som er Riksantikvarenes satsing for en kunnskapsbasert, målretta og effektiv kulturminneforvaltning. Som et ledd i dette skal 90% av alle kommuner i Norge ha laget egen kulturminneplan innen 2020 (<https://www.riksantikvaren.no/Prosjekter/Kulturminne-i-kommunen-KIK>).

Denne delplanen er knytta til kommunens deltakelse i KIK, som i Finnmark koordineres og følges opp av Fylkeskommunen. Lokalt er det Várjjat Sámi Musea/Varanger Samiske Museum (VSM) som skriver herværende plan for Nesseby kommune, samt gjennomfører praktisk forvaltning (skjøtsel) av Mortensnes kulturminneområde for kommunen. Kommunedelplanen for kulturminner og kulturmiljø vil for enkelthets skyld i fortsettelsen omtales som *kulturminneplanen*. Planen er ment å gi en oversikt over hva som finnes av kulturminner og kulturmiljøer i kommunen, hvordan man på best mulig måte kan følge dem opp og drive sikring og skjøtsel, og hvordan man kan formidle kunnskap og holdninger om kulturminnene, samt hvordan de kan brukes i verdiskaping lokalt, særlig med tanke på reiseliv og næringsliv, og som en berikelse av friluftsliv og bolyst i kommunen. Planen bør rulleres med jevnlig i tråd med øvrige kommunale planer ettersom prioriteringer og fokus endres.

Medvirkning

Varanger Samiske Museum har bistått kommunen med både søknad av midler og gjennomføring av prosjektet. Finnmark fylke ved arkeolog Jan Ingolf Kleppe og Sametinget ved arkeolog Thor-Andreas Basso og arkitekt Mia De Coninck har deltatt i referansegruppe og kommet med innspill til planen. Det har vært gjennomført folkemøte for lokalbefolkninga.

2. Definisjoner og begrepsavklaringer

Arkeologiske kulturminner er fysiske spor og levninger etter tidligere tiders liv og virksomhet, der utgravning og dokumentasjon utgjør hovedkildene til vår kunnskap om og opplevelse av fortidens samfunn. Med andre ord kulturminner som er under eller i bakken, helt eller delvis.

Askeladden er Riksantikvarens offisielle database over kulturminner og kulturmiljøer i Norge; som er freda etter kulturminneloven, vernet etter plan- og bygningsloven eller kulturminnefaglig vurdert som verneverdige. Basen omfatter også kulturminner som krever videre undersøkelser før fredningsstatus kan fastsettes (uavklart vernestatus), nyere tids kulturminner som er fredet, midlertidig fredet, vernet etter plan- og bygningsloven eller ansett som verneverdige.

Automatisk freda kulturminner er freda direkte etter lov, uten særskilt vedtak. Dette er både faste, løse og immaterielle kulturminner som omfattes av Lov om kulturminner kjent som «kulturminneloven», (Lov av 9. juni 1978 nr. 50), som er eldre enn 1537 (Reformasjonen), samiske faste kulturminner fra før 1917 (inkluderer også bygninger), skipsfunn eldre enn 100 år, stående

byggverk med erklært opphav fra perioden 1537-1649 og faste og løse kulturminner på Svalbard fra før 1946. Eksempler er hus-/gammetufter, teltringer, graver, offersteiner, fangstgroper, murer og andre konstruksjoner, løsfunn som redskaper og utstyr, samt stående bygninger og bygningsrester. Disse vil i tillegg være omfattet av Lov om planlegging og byggesaksbehandling, kjent som «plan- og bygningsloven» (Lov av 27. juni 2008).

BARK programmet tilhører Riksantikvaren og er forkortelsen for «Bevaringsprogrammet for utvalgte arkeologiske kulturminner». Målet til bevaringsprogrammet er at et representativt utvalg arkeologiske kulturminner og kulturmiljø skal sikres gjennom skjøtsel og bli gjort tilgjengelige for publikum. Fylkene og Sametinget prioriterer blant innkomne forslag og fordeler sikringsmidler etter søknad.

Faste kulturminner er kulturminner som er jord- eller stedfestet. Arkeologiske funn (løsfunn/gjenstander) inngår som deler av et fast kulturminne så lenge det ligger i jorda eller under vann. Dette gjelder i hovedsak faste strukturer i bakken, som tufter, murer, groper, røyser, osv.

Immateriell kulturarv er praksis, framstillinger, uttrykk, kunnskap og ferdigheter, kort sagt «tradisjon». Disse er knyttet til det vi ikke kan ta på ved et kulturminne, men knytte forestillinger til, som tro, tradisjoner, sagn og hendelser. I et utvidet begrep finner man også musikk (joik) og håndverk (duodji), men disse er ikke omfattet av kulturminneplanen. Den norske stat har ratifisert UNESCOs konvensjon av 2003 om vern av den immaterielle kulturarven og Kulturrådet er Kulturdepartementets fagorgan i denne sammenhengen.

Kommunalt verneverdig er kulturminner som kommunen har identifisert som verneverdig, og som kommunen gjennom politisk vedtak har bestemt at skal søkes ivaretatt.

Kulturlandskap er alt landskap som er påvirket av mennesker. I forhold til begrepet landskap fokuserer begrepet kulturlandskap på menneskets påvirkning og bruk, det vil si landskap som er fysisk formet/manipulert/odlet av mennesker (jordbruk, bebyggelse) og inngår i menneskers forestillingsverden (hellige fjell, -vann, govetterhauger, ol).

Kulturmiljøer er områder hvor kulturminner inngår i en større helhet eller sammenheng, som for eksempel områder og bygningsmiljøer i byer og tettsteder og jord-, skog- og seterlandskap, utmarksslåtter, og kulturminneområder som Ceavccageađge/Mortensnes med mange og varierte kulturminner innafor et geografisk begrenset område.

«Kulturminneloven» - Lov om kulturminner fra 1978 verner om kulturminner og kulturmiljøer. Ifølge kulturminnelovens § 1 er lovens formål å verne «kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon [...] både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressurser som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet. Når det etter annen lov treffes vedtak som påvirker kulturminneressursene, skal det legges vekt på denne lovs formål.»

Kulturminner er alle spor etter menneskers liv og virke i det fysiske miljøet. Begrepet immaterielle kulturminner omfatter også steder det er knyttet tro, tradisjoner og forestillinger til, samt historiske hendelser.

Kulturminnesøk er en tjeneste fra Riksantikvaren og er publikumsversjonen av Askeladden. Det kommer daglig nye kulturminner inn når fylkeskommuner, museer, kommuner, Sametinget og Riksantikvaren registrerer og oppdaterer innholdet i Askeladden. Oppdatert informasjon på Kulturminnesøk er avhengig av oppdateringer i Askeladden, og det er et stort etterslep på etterregistrering av eldre registreringer, særlig på arkeologiske kulturminner. Kommunene kan også ha gjort registreringer som ikke er lagt inn.

Kulturvernmyndigheter. Formelt har Finnmark Fylkeskommune og Sametinget delt forvaltningen av kulturminnene i Finnmark mellom seg etter periode: kulturminner som er eldre enn 4000 år (2000 f.Kr.), og dermed sorterer i kategorien steinalder, er fylkeskommunens ansvar; kulturminner som er yngre, dvs. fra perioden tidlig metalltid og framover, er Sametingets ansvar.

Løse kulturminner er kulturminner som kan flyttes, og som ofte refereres til som arkeologiske funn, løsfunn eller gjenstandsfunn og gjelder i hovedsak avslag (rester etter redskapstilvirking) og gjenstander, som redskaper, utstyr, smykker og annet «løst» som ikke er faste strukturer i bakken.

Nyere tids kulturminner viser til etter-reformatoriske (etter 1537) bygg, anlegg og kirker.

SEFRAK (SEkretariatet For Registrering Av faste Kulturminner) er et landsdekkende register over bygninger og andre kulturminner. Et omfattende registreringsarbeid ble utført i perioden 1975-1995, og i utgangspunktet skulle alle bygninger (og rester etter bygninger) som var eldre enn år 1900 registreres. I Finnmark ble grensa for registrering satt til år 1945, for å fange opp alt som hadde overlevd krigsødeleggelsene. SEFRAK-registrerte bygninger kan finnes på hjemmesiden til miljøstatus.no.

«Plan- og bygningsloven» - Lov om planlegging og byggesaksbehandling er sentral for all arealforvaltning og byggevirksomhet i Norge. Loven gjelder for hele landet og i sjøen til én nautisk mil utenfor grunnlinjene. Dagens plan- og bygningslov ble vedtatt 27. juni 2008 som erstatning for den tidligere loven fra 1985. Sentrale deler av loven trådte i kraft 1. juli 2010. Loven gjelder for planlegging av arealbruk og for byggesaksbehandling.

Vedtaksfreda kulturminner er kulturminner som ikke er automatisk freda, men freda gjennom enkeltvedtak etter Kulturminneloven. Vedtak fattes av Riksantikvaren.

Vernet etter plan- og bygningsloven er områder i kulturminneplanen som det er fattet et enkeltvedtak om i kommunen. Det kan både dreie seg om tidligere områder regulert til bevaring eller regulert til hensynsone etter gjeldende plan- og bygningslov.

Verneverdig kulturminne Et verneverdig eller bevaringsverdig kulturminne er et kulturminne som har gjennomgått en kulturhistorisk vurdering og er identifisert som verneverdig.

ØK – Økonomisk kartverk er kart i store målestokk, 1:5000 – 1:20 000, og skal tjene både tekniske, økonomiske og administrative formål. I Norge starta arbeidet med økonomisk kartverk i 1965, og store deler av Norge er i dag dekt av økonomisk kartverk i målestokk 1:5000 og 1:10 000. Disse utgjør grunnlaget for planlegging bl.a. i jordbruk og skogbruk. ØK-kart gir detaljerte opplysninger om hus, veier, gater, industriarealer, eiendomsgrenser og naturgeografiske forhold, som vegetasjonstype og kvalitet på skogsmark. Reguleringsplaner for større områder har oftest ØK som kartgrunnlag.

3. Planstrategi

Kulturminneplanen er foreslått i Nesseby kommunes *Kommunal planstrategi 2016-2019*, vedtatt av kommunestyret 20.09.2016 sak 64/16. Dette er hjemlet i plan- og bygningslovens § 10 -1.

«Plan for kulturminner og kulturmiljøer. Oppstart settes til 2017. Begrunnelse: Kommunen har ansvar for å identifisere, verdsette og forvalte kulturminner i tråd med nasjonale mål. Nesseby har utrolig mange, varierte og nasjonalt og internasjonalt betydningsfulle kulturminner. Det er allerede stor interesse for disse, og besøkstallene vil øke om Mortensnes kulturminneområde mv kommer på Unescos verdensarvliste. Dette bør vi være forberedt på og ta med i planen. En kulturminneplan vil være nyttig både med tanke på ivaretagelse av kulturminnene, utvikling av næringer, og samfunnet.»

Nesseby kommunes *Kommuneplan 2011-2021* med strategidel og arealdel er vedtatt 14.06.2011.

Det er ikke utarbeidet en helhetlig samfunnsdel, men Kommuneplanens strategidel med seks overordna mål for samfunnsutvikling: Befolkning, oppvekstsvilkår, næringsutvikling, organisasjonen Nesseby kommune, språk og kultur samt miljø- og beredskap er godkjent som samfunnsdel.

Kommunal planstrategi nevner følgende sentrale planområder og prioriteringer for Nesseby i perioden 2016-2019, som kan komme i berøring med kulturminneplanen:

- Oppvekst og barn/unges trivsel
- Folkehelse og idrett
- Samfunns- og næringsutvikling
- Miljø og klima

Andre satsningsområder, som kanskje ikke er i berøring med kulturminneplanen, er språk, helse, sikkerhet og beredskap. I tillegg må kulturminneplanen vurderes i forhold til *arealplanen*, og områder hvor kulturminner skal tas hensyn til bør legges inn som *hensynssoner* i plankartet. Det bør også vurderes å lage en handlingsplan for kulturminner og –miljøer, som fastsetter hvilke prosesser og tiltak som eventuelt planlegges utført kommende år. Dette betyr også at kulturminneplanen innarbeides i *økonomiplanen* og *årsbudsjetten*. Andre områder som kan være relevante å tenke på i samband med kulturminnearbeid er omdømmebygging (reiseliv, attraktivitet) og boligbygging/samferdsel/infrastruktur.

Andre/eksterne prosjekter, satsninger, aktører og tiltak som kulturminneplanen bør ses opp mot

- UNESCO-satsningen *Várjjat siida*: Sametingets arbeid med å få Ceavccageadje/Mortensnes kulturminneområde og andre utvalgte punkter inn på UNESCOs tentative verdensarvliste
- *Nasjonal turistveg – Varangervegen*: stor og viktig reiselivs- og omdømmesatsning som er i direkte berøring med både kulturminneområdet og store deler av kommunen
- *Varanger Arctic Norway*: regionalpark for Varanger, en samarbeidsplattform for reise- og næringslivet i Varanger som favner vidt og bredt, og der både VSM og Nesseby kommune er partnere. I 2018 arbeides det med Varanger som bærekraftig destinasjon, hvor det er sentralt å tilrettelegge for økt tilreisning uten at viktige kulturverdier forringes
- *Varangerhalvøya nasjonalpark*: en stor aktør innen både vern og formidling av Varangers natur- og kulturarv; med mange viktige samiske kulturminner og –miljøer innenfor parkens areal

4. Lovgrunnlag og føringer på kulturminneområdet

Følgende lover er styrende for oppfølging av kulturminner:

- Lov 1978-06-09 nr. 50: Lov om kulturminner («kulturminneloven»)
- Lov 2007-06-29 nr. 89: Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturvirksomheter («kulturloven»)
- Lov 2008-06-27 nr. 71: Lov om planlegging og byggesaksbehandling («plan- og bygningsloven»)
- St.meld.nr. 16 (2004-2005): Leve med kulturminner
- Riksantikvaren:
 - Veileder om Kulturminner i kommunen (Kulturminneplan)
 - Håndbok for lokal registrering
 - Kulturminnekompetanse i kommunene – KIK, i samråd med Finnmark fylkeskommune

5. Indre Varanger som bruksområde fra steinalder til nyere tid

Varangerhalvøya er et mangfoldig naturlandskap med et særpreget plante- og dyreliv. Halvøya ligger i den subarktiske klimasonen. Naturen er sårbar og kan lett endres av menneskelig aktivitet. I dette landskapet finner vi spor etter menneskers aktivitet fra steinalderens jegerfolk kom da isen smeltet for 12 000 år siden og frem til i dag. Kulturminnene knyttes i hovedsak til bosetning, ressursutnyttelse og religionsutøvelse. De eldste sporene dateres tilbake til steinalder, det vil si perioden 12 000-2000 f.Kr., der boplasser i form av tufter, teltringer og steinavslag dominerer. I perioden tidlig metalltid-jernalder, det vil si 2000 f.Kr.-1000 e.Kr. ser vi en utvikling og konsolidering av den samiske kulturen i Varanger. Kulturspor som telt- og gammeboplasser, fangstgroper, fangstgjerder, offerplasser, utmarksslåtter og ikke minst sagn og eventyr og tallrike stedsnavn, vitner om utstrakt aktivitet, kontinuitet, og nær relasjon mellom mennesker og natur. Varangersamenes bosetnings- og bruksområde omfatter store deler av Varangerhalvøya og omlandet innafor.

I det arkeologiske materialet ser vi også spor etter kulturutveksling og handel med andre folkegrupper siden steinalderen. Dette øker i jernalder og særlig i middelalderen, fra 1200-tallet og

utover, da norrøn/norsk befolkning tidvis bosatte seg i fiskevær langs ytterkysten. Etter hvert ekspanderte den norske bosetninga fra Varangers ytterkyst og innover i fjorden, særlig fra 1700-tallet av, da området også fikk innsig av finsk innvandring som toppet seg på 1850-tallet. Dette, sammen med fastsetting av kommunegrenser og økonomiske og samfunnsmessige endringer for øvrig, gjorde at sjøsamene som hadde sine vinterboplasser i indre del av fjorden ble tvunget til å oppgi sine sommerboplasser ytterst i fjorden, i det som utgjør Vardø og Vadsø kommuner i dag. Dermed var det til slutt bare i Nesseby kommune at den samiske befolkningen forble en majoritet. Men selv om boplassene ble oppgitt fortsatte man å bruke utmarka og Varangerhalvøyas innland - også de områdene som ble liggende i andre kommuner, fram til i dag. Varangerhalvøya har lenge vært sommerbeiteområde for villrein og senere tamrein, og et viktig ressursområde for høsting av torv/ved, utmarksslått, skohøy, bær, ferskvannsfisk mm.

6. Ulike kulturminnetyper

Kulturminneplanen skiller ikke på etnisitet og omfatter alle kulturminner som Nesseby kommune anser som viktige å ta vare på. Automatisk fredede kulturminner har allerede en viss sikring og ivaretagelse. Det er spesielt de kulturminnene som ikke er automatisk fredede, som kommunen må ta stilling til. Hva vil man ta vare på for ettertiden, og på hvilken måte? Alle oppgaver kan ikke løses på én gang, og i første omgang er det to typer prioriteringer kommunen står overfor:

1) beskrive hvilke temaer som vil bli vurdert for oppfølging

2) prioritering av hvilke objekter som skal sikres (skjøtsel).

Her fremstilles noen temaer som bør være sentrale for oppfølging i planen.

6.1. Automatisk fredede kulturminner

Kommunen er særdeles rik på kulturminner fra hele forhistorien, det vil si steinalder, tidlig metalltid og jernalder, og også middelalder/historisk tid. Alle samiske kulturminner fra før 1917 er automatisk fredet. Det er bosetningsspor i form av gammetufter og teltringer som dominerer, og etter hvert graver og fangstgropanlegg etter villreinfangsten. I Nesseby utgjør offerplasser, hellige steder og andre kulturminner knyttet til gravskikk og trosutøvelse en stor del av kulturminnene. Mye tidlig forskning på området er utført i Nesseby, og både nasjonalt og internasjonalt kjente funnsteder og enkeltfunn er beskrevet i arkeologisk, historisk og etnografisk litteratur. Variasjonen, kontinuiteten og tidsdybden i Nesseby gjør området svært spesielt, og kulturminneområdet Ceavccageađge/Mortensnes er helt unikt med sitt tverrsnitt av kulturminnetyper, tidsperioder og tidsspenn, og nettopp av den grunn områdefredet av myndighetene 24. juni 1988. Området framstår som et kjerneområde for utviklingen av samisk kultur og fremviser sentrale trekk ved denne utviklinga. Det betyr at Nesseby kommune har et særskilt ansvar for å ta vare på disse kulturminnene og mangfoldet. Varanger Samiske Museum fikk *BARK-midler* til skjøtsel og tilrettelegging av kulturminnene på Murggiidgahperaš/Klubbnasen i 2014/2015. I forbindelse med dette prosjektet ble det gjort funn av over 100 uregistrerte graver. Dette viser at det fortsatt er potensiale for nye funn, selv om området har vært i arkeologenes søkelys i 150 år. De automatisk freda kulturminnene er direkte vernet av norsk lov, og dermed noe som skal tas særlig hensyn til ved plan- og utviklingsarbeid i Nesseby kommune.

Basert på oversikten over alle SEFRAK-registrerte bygninger i Nesseby kommune så kan kirkestua, (stabburet ved Nesseby kirke), være det eldste bygget i Nesseby. Det skal være bygd mellom 1717-1747. Registeret inneholder 218 objekter fra Nesseby kommune. Av samiske bygninger bygd i 1917 eller eldre, finnes 49 bygninger. Disse er automatisk freda etter fastsetting av ny stabil tidsavgrensning vedtatt av Stortinget i 2018.

6.2. Immaterielle kulturminner

Dette omfatter steder og formasjoner i landskapet det er knyttet tradisjoner, tro og forestillinger til, som hellige fjell, godvetterhauger, hellige vann, steder det er knyttet historiske hendelser til, samt

stedsnavn. Nesseby har et rikt tilfang av slike immaterielle kulturminner, men de færreste er registrert av kulturvernmyndighetene og lagt i Askeladden. Flere kjente offersteder, hellige steder, govetterhauger, ol. er godt kjent blant lokalbefolkningen, har vært omtalt og nedtegnet i eldre og nyere litteratur, som J.A. Friis, J. Qvigstad, Vorren, m.fl., og har vært gjenstand for forskning. Dette gjelder også stedsnavn. Museet har i samarbeid med enkeltpersoner og lag/foreninger opp gjennom årene samlet inn opplysninger om ulike immaterielle kulturminner, som stedsnavn og steder i terrenget. Isak Saba senteret, Nesseby kommunes språksenter, har samlet og kartfestet over 3.000 stedsnavn gjennom et flerårig prosjekt. En måte å bevare de immaterielle kulturminnene er å dokumentere dem, og her er fortsatt et stort potensiale for dokumentasjon og fortsatt mange nessebyværing som kan fortelle og bør intervjues før de går bort.

6.3. Verneverdige kulturminner

Dette er kulturminner som i hovedsak er fra nyere tid, yngre enn 1917, og som derfor ikke er automatisk fredet. Det kan være kulturminner knytta til kulturlandskap, som husdyrhold, utmarksbruk, fjord, fiske og reindrift. Eksempler: fjøsgammer, utmarksgammer, gjerder, områder man har hentet/tatt ut ved, torv, trevirke, sennagress, og andre ressurser; fiskehjeller, båtstøer, naust og nausttuffer, båter, fiskebruk, kaier, o.l.; samlegjerder og slakteplasser for rein, gjeterhytter og -gammer, ferdselsårer knyttet til gjeting, m.m.

Det bør vurderes sikringstiltak av fiskehjeller og fiskerelaterte kulturminner. I tillegg bør flere av disse dokumenteres ved hjelp av foto og annen type registrering, før de forvitrer bort. Dokumentasjonen vil fortelle kommende generasjoner om fiske og fangst ved fjorden som ikke lenger bedrives, der det ikke er realistisk å sikre og ta vare på selve kulturminnet for fremtiden. Dokumentasjon kan både digitaliseres og distribueres vidt, og formidles gjennom utstillinger og publikasjoner.

I Varanger har reindrift og sjøsamisk leveste med kombinasjon av fiske og husdyrhold utviklet seg parallelt fra ca. 1600. I Askeladden er det lite som er registrert innen dette temaet, og registrering av reindriftsrelaterte kulturminner kunne vært en prioritering når det gjelder nyregistreringer av kulturminner man har lite kunnskap om/som mangler i kulturminnedatabasen. Dokumentasjon og registrering av reindriftsrelaterte kulturminner er en måte å bevare og videreføre kunnskap om reindrift på, også når selve kulturminnet er borte.

6.4. Krigsminner

Svært få krigsminner i Nesseby er så langt formelt registrert. Riksantikvaren har hatt prosjekter og planer for krigsminner, men ikke eget bevaringsprogram. Krigsminnene er en viktig del av den nære kulturhistorien i Varanger. Dette representerer nasjonale kulturminner, som ikke er automatisk fredet og lett forringes. Mange krigsminner langs Finnmarkskysten er utsatt for plyndring av krigsturister og samlere. Kunnskapen blant innbyggerne i Nesseby om krigsminner er fortsatt høy, og bør prioriteres med tanke på registrering, før de som har kunnskap om dem blir borte. Eksempler er bunkerser, driftsbygninger, fangeleirer, kanonstillinger, veier, flyplasser, våpen og rester etter disse.

6.5. Spor etter Nasjonalstat, Konge og makt

Spor etter bosetning og virke etter norske embets- og handelsfolk representerer tilstedeværelsen av den norske øvrigheten og majoritetsbefolkningen, men de som kom utenfra ble også en del av lokalsamfunnet og bidro med varer og tjenester. De er viktige elementer i det historiske bildet av Nesseby. Eksempler er kirker, kirkegårder, prestegårder, gammer brukt i offisiell sammenheng (fogd, fut, lensmann, prest), de såkalte «kongsgammene»; postruter og -varder, festningsverk og annen infrastruktur knyttet til forsvarsvirksomhet slik som Nyborgmoen. Flere kulturminner i denne kategorien er registrert i Askeladden. Andre er kjent gjennom eldre litteratur, men ikke gjenfunnet. Her er potensiale for å finne og registrere disse gjennom et registrerings- eller

dokumentasjonsprosjekt ved museet eller lag/foreninger, hvor samarbeid mellom museum, Forsvaret, Heimevernet eller andre være fruktbart.

6.6. Bygninger

Det finnes flere bygninger som ikke er automatisk freda, som likevel er verneverdige. Dette kan for eksempel være bygninger knyttet til krigen og til landbruket i etterkrigstida. Følgende bygg bør i tillegg vurderes tatt med i en sikringsplan:

- Nissenbrakka på sørsida på 4/35 sammen med et stabbur fra 1945
- Høysjå på 12/197 sannsynligvis bygd omkring 1930
- Skolebygning Fugleåsen på 14/37
- Bolig og fjærebue på 14/84 bygd omkring 1920
- Bu på 14/65 – gammel 3 kvartal 1800
- Bu på 14/63 – gammel 3 kvartal 1800
- Bolig på 14/77 – SEFRAK nevner at det er bygd i 1932

Denne lista kan vokse når innbyggerne har kommet med innspill, og bør ses til når kommunen reviderer eller lager nye planer som er i berøring med disse byggene.

7. Handlingsdel: Prioritering av tiltak

Alle kulturminnene har behov for en form for sikring, og kommunen må velge hvilke kulturminner som skal prioriteres ved framtidig planarbeid og på hvilken måte. Endring av klimaet krever økt bevissthet om at kulturminner lettere kan forvitte, oversvømmes, rammes av erosjon osv. Dette bør man ha et spesielt fokus på i tiden framover. Noen temaområder bør sikres ved hjelp av *registrering* av kulturminner det er gjort få registreringer av; andre igjen bør sikres gjennom annen form av *dokumentasjon*: foto, intervju, oppmålinger, ol. Her vil også være kulturminner som bør *sikres fysisk* og det må lages plan for årlig *skjøtsel*; og her er kulturminner som bør prioriteres for *formidling* til allmennheten og turister. Med tanke på den voksende reiselivsnæringa og fokuset som våre leveområder har ute i verden som spennende reisemål, bør utvalgte kulturminner og/eller kulturmiljøer brukes aktivt i *verdiskaping* både innafor nærings- og reiselivssatsing. Kulturminner og kunnskap om lokalhistorien er viktig for Nessebys innbyggere med tanke på bolyst, friluftsliv og aktiviteter for barn og unge. Det er imidlertid viktig å være bevisst på den slitasje enhver bruk av kulturminner vil medføre, og dermed gjøre et aktivt valg om hvilke kulturminner som skal markedsføres som turmål og hvilke områder man ikke bør oppfordre folk til å oppsøke.

7.1. Registrering og dokumentasjon av kulturminner

Forslag til prioriteringsliste

1. Krigsrelaterte kulturminner
2. Fiskerirelaterte kulturminner
3. Reindriftsrelaterte kulturminner
4. Utmarksrelaterte kulturminner
5. Andre

7.2. Sikring og skjøtsel av faste kulturminner

Forslag til prioriteringsliste

1. Mortensnes kulturminneområde
2. Aldon
3. Andre

7.3. Formidling av kulturminner

Forslag til prioriteringsliste

1. Ceavccageađge/Mortensnes kulturminneområde
2. Nesseby kirke
3. Sabagården på Reppen
4. Andre

7.4. Ansvar og organisering

Hvem skal ha ansvaret for å søke midler, organisere og gjennomføre ulike tiltak; kommunen, Fylkeskommunen, Sametinget, lag og foreninger. Dette må spesifiseres for hvert punkt som er prioritert ovenfor.

Type kulturminne	Tiltak/Målsetning	Ansvarlig	Kostnader	Involverte parter
2. verdenskrig	Dokumentere			
Fiskeri	Dokumentere			
Reindrift	Dokumentere			
Utmarksbruk	Dokumentere			
Mortensnes	Sikring Skjøtsel Formidling	VSM VSM VSM		Sametinget Sametinget Sametinget
Aldon	Sikring Skjøtsel	Kommunen Kommunen		Tromsø museum
Nesseby kirke	Vedlikehold Formidling	Nesseby fellesråd Kommunen		Kommunen
Sabagården	Sikring Skjøtsel Formidling	Private eiere/VSM		Kommunen Sametinget

8.0. Hvordan forholde seg til et kulturminne

Det råder ofte stor usikkerhet blant befolkningen når det gjelder hvordan man skal forholde seg til kulturminner. Folk i Nesseby har en viss verneskrekk, dvs. at man er skeptisk til verner generelt fordi man har erfart at det innskrenker mulighetene til fritt å gjøre som man vil. Nedenfor har vi derfor besvart en del vanlige problemstillinger som kan dukke opp. Hvis det er noe man lurer på så er det bare å ta kontakt med Finnmark fylkeskommunes fagleder for Kulturminnevern og kulturarv, Arkeolog Jan Ingolf Kleppe tlf: 78 96 30 74 / e-post: jan.ingolf.kleppe@ffk.no.

8.1. Hvem skal varsles hvis man finner et kulturminne?

Det er Finnmark fylkeskommune og/eller Sametinget som skal varsles. Om det er snakk om strukturer som tufter, fangstgroper eller graver så vil de antakelig komme på befaringsplan, med mindre det allerede er registrert. Dette vil forenkle seinere prosesser for grunneier, om man skulle ønske å bygge eller gjøre andre inngrep på eiendommen. Er det snakk om løsfunn bør man notere seg hvor funnet er gjort – gjerne med GPS posisjon om mulig – og ta bilder av funnstedet. Er det snakk om funn av metall er det viktig å kontakte fylkeskommunen/Sametinget raskt, slik at gjenstanden kan

sendes videre til Tromsø Museum for konservering. Metallfunn vil ellers om de har en viss alder kunne gå i oppløsning og verdifull kunnskap kan gå tapt om forhistorien.

8.2. Hva gjør man hvis man har et kulturminne på sin eiendom?

Man kan ha et automatisk fredet kulturminne (for eksempel gammetuft) på sin eiendom uten at man som eier påføres noen form for ekstra ansvar utover ikke å skade eller skjemme/dekke til kulturminnet. Man kan også få tilskudd, feks fra landbruksmyndighetene gjennom SMIL-midler til skjøtsel. Hvis man ønsker for eksempel å bygge på huset, bygge garasje eller grøfte jorden, så skal saken formelt gjennom kommunen til kulturminnemyndighetene (Finnmark fylkeskommune og Sametinget) på høring. Det kan være lurt å kontakte kulturminnevernavdelinga på fylkeskommunen i forkant. Skulle det vise seg at man kommer i konflikt med kulturminnet kan man søke om å få det frigitt. Det vil da bli arkeologisk undersøkt av Tromsø Museum. Tidligere innebar dette en kostnad som falt på tiltakshaver, dvs. den som ville bygge. Det er ikke lenger slik. Så lenge det er et mindre privat tiltak vil staten dekke utgiftene til utgravinga. Mer informasjon om dette her:

<https://www.riksantikvaren.no/Tema/Arkeologiske-kulturminner/Dispensasjon-for-inngrep-i-arkeologiske-kulturminner>

<https://www.riksantikvaren.no/Tema/Arkeologiske-kulturminner/Arkeologiske-utgravninger>

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/tilskotsordningar-for-2018/id2577758/#kult>

8.3. Kostnader knyttet til å ta vare på kulturminner og finansieringskilder

Når det gjelder bygg vil en fredning kunne få noe å si for hvordan man kan endre på bygg (vinduer for eksempel) eller hvordan man bygger om inne (dersom innredninga også er fredet). Men fredning betyr også at det vil finnes tilskuddsordninger for brannsikring og vedlikehold som man kan søke på, se lenker nedafor. Dette gjelder også til en viss grad verneverdige, men ikke freda bygg. Om man ønsker å ta vare på kulturminner på tomta, finnes det tilskuddsordninger fra Riksantikvaren, blant annet BARK <https://www.riksantikvaren.no/Prosjekter/Bevaringsprogramma/Bevaringsprogrammet-for-utvalde-arkeologiske-kulturminne>). BARK gjelder utvalgte kulturminner i hver kommune, i Nesseby er det Mortensnes (hele fredningsområdet). Men man kan kontakte fylkeskommunen og/eller Sametinget. Det er en rekke tilskuddsordninger som kan være aktuelle for verneverdige og freda bygg. For verneverdige bygg se spesielt Kulturminnefondets sider, inkluderer også eksempler fra Finnmark (Veidnes i Kongsfjord, og Vardø). Se ellers departementet og Riksantikvarens oversikter:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/tilskotsordningar-for-2018/id2577758/#kult>

<https://www.riksantikvaren.no/Veiledning/Tilskot>

<https://www.riksantikvaren.no/Veiledning/Raad-om-bygningsvern>

<https://kulturminnefondet.no/>

Det finnes også egne midler for tilrettelegging, skilting og skjøtsel av kulturminner:

<https://www.ffk.no/kulturminne/soke-tilskudd/>

Det finnes egne tilskuddsordninger for skjøtsel av kulturminner på landbrukseiendommer, som forvaltes av fylkesmannen/kommunene.

<https://www.fylkesmannen.no/Finnmark/Landbruk-og-mat/Miljotiltak/>

<https://www.landbruksdirektoratet.no/no/miljo-og-okologisk/spesielle-miljotiltak/om-tilskudd-til-spesielle-miljotiltak-i-jordbruket>

9. Ressurser

Askeladden, Riksantikvarens kulturminnebase: <https://askeladden.ra.no/>

Karttjenester fra Riksantikvaren: <https://www.riksantikvaren.no/Veiledning/Data-og-tjenester/Karttjenester>

Kulturminnesøk, Riksantikvarens publikumsversjon av kulturminnebasen: <https://kulturminnesok.no/>

Kulturrådet. *Immateriell kulturarv i Norge. En utredning om UNESCOs konvensjon av 17. okt. 2003 om vern av den immaterielle kulturarven*: <http://www.kulturradet.no/documents/10157/a12b2499-0e89-4548-96f5-a63bacf843eb>

Lov om kulturminner (Lov av 9. juni 1978 nr. 50): https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50#KAPITTEL_1

Lov om planlegging og byggesaksbehandling (Lov av 27. juni 2008):
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71/KAPITTEL_4-1#§20-2
<http://www.miljokommune.no/Temaoversikt/Kulturminner-og-kulturmiljo/>

Nasjonal miljømål 2.1. Miljødirektoratet: <http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/kulturminne-og-kulturmiljo/mal-2.1/>

Regional plan for kulturminner og kulturmiljø i Finnmark 2017-2027
<https://www.ffk.no/f/p10/i15544b08-2bae-4f9d-bb86-8986803a0a8c/regional-plan-for-kulturminner-og-kulturmiljo-2017-2027.PDF>

Riksantikvarens hjemmeside, Kulturminner i kommunen:
<https://www.riksantikvaren.no/Prosjekter/Kulturminne-i-kommunen-KIK>

Regjeringen:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/t-492-kulturminnevern/id107839/>
https://www.regjeringen.no/contentassets/32c1f48140d14c1a8b3526b8fb794290/veileder_kart_pla_nforskriften_juni2014.pdf
https://www.regjeringen.no/contentassets/0f066ff0c1b84446bc7a886402dca611/reguleringsplanveileder_15feb2017.pdf
https://www.regjeringen.no/contentassets/0f066ff0c1b84446bc7a886402dca611/veileder_reguleringsplan_delii_desember2017.pdf
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/retningslinjer-for-innsigelse-i-plansaker-etter-plan--og-bygningsloven/id751295/>

St.meld. 35 (2012-2013) Framtid med fotfeste: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-35-20122013/id725021/>

UNESCOs konvensjon om immaterielle kulturarv, i *St.prp. nr. 73 (2005-2006). Om samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon av 17. okt. 2003 om vern av den immaterielle kulturarven*:
<http://unesco.no/wp-content/uploads/2012/12/UNESCOs-konvensjon-av-2003-om-vern-av-den-immaterielle-kulturarven.pdf>

VEDLEGG

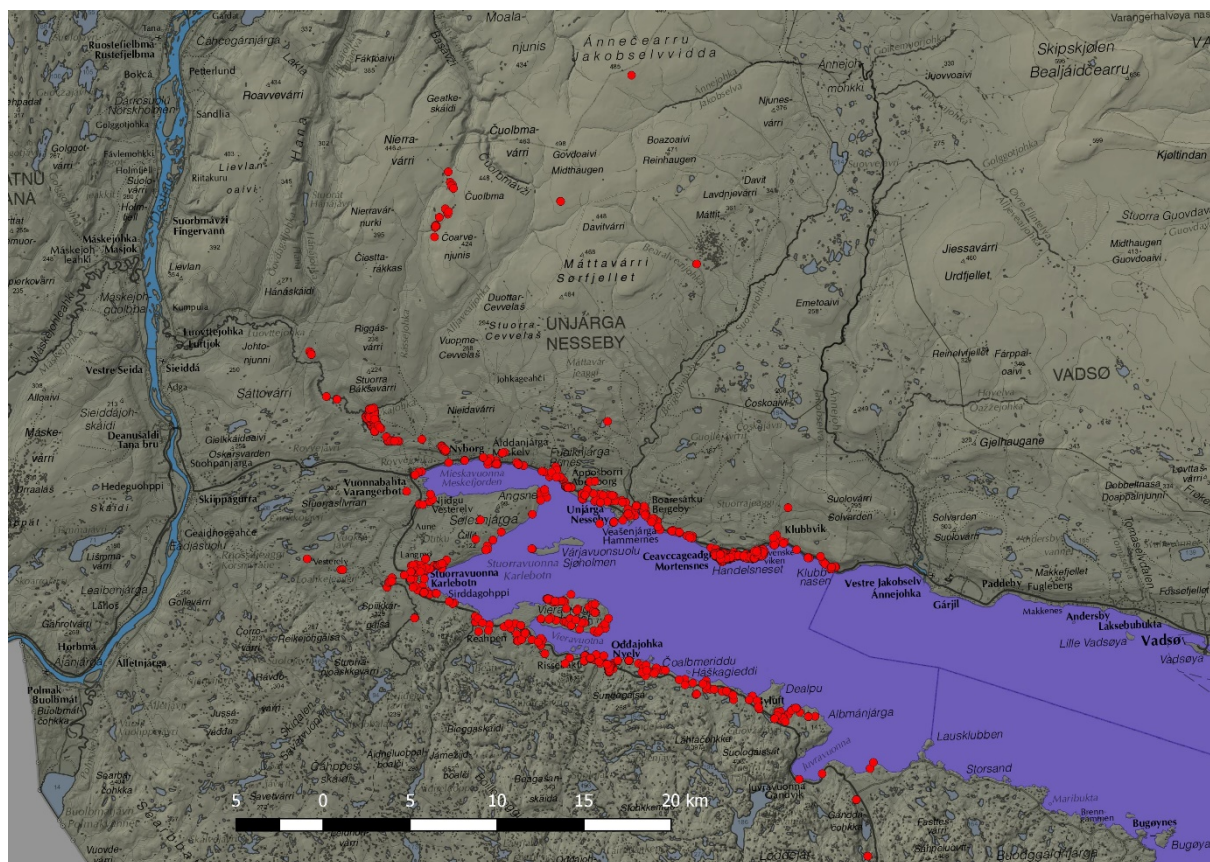
1. Oversikt over kulturminner i Nesseby kommune

Det er utarbeidet en framstillingen av registrerte kulturminner innenfor Nessebys kommunegrense, både materielle og immaterielle, dvs. både fysiske og ikke-fysiske spor etter mennesker. Det omfatter både fredede og ikke fredede kulturminner. I gjennomgangen og høringen til Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø (Kulturminneplanen) har enkeltpersoner og miljøer anledning til å

komme med innspill og tillegg som kan skrives inn. Som faginstans vil Varanger samiske museum ta hånd om nye forslag til lokaliteter som bør registreres, og kontrollere innspill opp mot Sametinget og Finnmark fylkeskommune, som er forvaltningsorganer for kulturminner. Dokumentet er på over 60 sider, og legges ved separat.

2. Liste over registrerte kulturminner i Nesseby

Ikke alle kulturminner i Nesseby er registrerte, og av de registrerte – både fra ØK (Økonomisk kartverk) og eldre registreringer, har ikke alle fått kartplassering/geometri, det vil si at de ses ikke på oversiktskart over kulturminner. Noen av disse har også vage eller usikre stedsangivelser. Under er et kartutsnitt som viser alle *automatisk fredede* lokaliteter (én lokalitet kan inneholde flere enkeltminner) som har fått kartmarkering i Askeladden pr. 12.01.2017 (Kart: Finnmark fylkeskommune/Kartverket).



Som kartet viser er det svært tett av kulturminnelokaliteter langs fjorden i hele kommunen. På kartene for øvrig i Askeladden, samt på ØK-kart, markerer rune-r *arkeologiske* kulturminner (rødt = automatisk freda, grått = usikre, hvit = ikke freda).

I Askeladden er det registrert 2915 automatisk freda kulturminner i Nesseby kommune med og uten geometri. Dette inkluderer også *automatisk freda bygg*, som det er 49 av. Enkelte av registreringene skjuler erfaringsmessig en gruppe av eksempelvis tufter, fangstgroper eller urgraver. Det reelle tallet for registrerte kulturminner er dermed høyere. I tillegg er det store områder i kommunen som det ikke er gjort systematiske registreringer i. Det finnes muntlige opplysninger om kulturminner mange steder i kommunen.

I Nesseby kommune er det registrert 421 lokaliteter med *arkeologiske kulturminner*. Hver av disse kan inneholde ett eller flere enkeltminner. Fordi flere av dem mangler geometri er det en

utfordring å telle dem i Askeladden, fordi man må se på beskrivelsen av hvert enkelt. Men tuftedefeltene på Mortensnes, Gressbakken/Nyelv og Gropbakkengen (Karlebotn) er blant dem med flest enkeltminner, i tillegg til rekkene med fangstgroper rundt Nyborg og innover Sukiområdet, samt bak Mortensnes mot Jakobselvdalen, og delen av Gollevarreanlegget som kommer inn i Nesseby kommune.

Det er registrert 36 lokaliteter med bebyggelse/infrastruktur; flere av disse stammer fra Sametingets bygningsvernprosjekt som har pågått de senere år.

Det er registrert 8 kirkesteder. Dette inkluderer den nåværende kirka og kapellet i Karlebotn, samt steder det har stått kirker (ikke Angsnes), og kirkegårder, både nye og gamle.

Ser man på *enkeltminner* er det registrert 263 fangstgroper i Nesseby kommune. Men det er grunn til å tro at tallet er høyere. 231 tufter er også registrert som enkeltminner, noe som definitivt er feil. På Mortensnes er for eksempel museets registreringer av hver enkelt tuft med (registrert i forbindelse med MD-prosjektets ekstraordinære skjøtselsmidler 2011-2014), mens det for eksempel for Gropbakkengen, Nyelv og Gressbakkens del er blandet hvor mange som er med. To av lokalitetene på Nyelv øst alene utgjør 50-60 tufter, mens det for Gropbakkengen utgjør 72 tufter. Enkelte av disse er registrert som «Boplass», som det i Nesseby er 54 av (det er snakk om *lokaliteter*, hver av disse kan ha flere enkeltminner). Dessuten er det fortsatt tufter som ikke er lagt inn i Askeladden. Dette gjelder for eksempel i flyfoto fra Veines, der det lengst i øst/nordøst er mulig å se mengder av tufter, hvor kun enkelte av disse er registrert i Askeladden. Likedan er det mot midten av Veines, på sørsida, registrert et felt med Gressbakkentufter, som ligger inne som geometriløst. Lidar-scanningprosjektet som Fylkeskommunen og Sametinget samarbeidet om (laserscanning fra fly) har også funnet enkelte tufter, både på Mortensnes (øst for det tilrettelagt området), i Per Larsenvik, på Hammernes/Hammernesdalen, i Nyborg øst, med flere. Enkelte av disse er allerede i Askeladden, andre på vei inn.

Det er registrert 84 enkeltminner som «Bosetningsspor». Dette er hovedsakelig eldre steinalder-lokaliteter, og de fleste ser ut til å være registrert i forbindelse med Sven Erik Grydelands kartlegging på sørsida av fjorden utført på begynnelsen av 2000-tallet. 6 enkeltminner er registrert som «Aktivitetssområde», også disse eldre steinalder. Alle på nordsida av fjorden ser ut til å være registrert i forbindelse med Jan Ingolf Kleppes ph.d.-prosjekt og museets kulturminneregistreringer på Mortensnes. Videre er 7 enkeltminner registrert som «Annet arkeologisk enkeltminne», også eldre steinalder, på sørsida av fjorden.

Periodeinndeling

Ser man på registreringene utfra *alder på kulturminnene* får man følgende tall:

«Eldre steinalder»: 87 enkeltminner (knyttet til lokaliteter med ett eller flere enkeltminner, dette gjelder de fleste punktene)

«Yngre steinalder»: 563 enkeltminner (her er flere store tuftedefelt). Mesteparten er tufter.

«Steinalder»: 195 enkeltminner. Man ser særlig i en del ØK-registreringer bruken av generisk steinalder, dvs man har ikke skilt på eldre- og yngre-; og ved nærmere gjennomsyn av disse lokalitetene er både eldre og yngre steinalder representert, muligens også perioden «tidlig metalltid».

«Steinalder-bronsealder»: 1 enkeltminne registrert som boplass i Mahkagohppi.

«Tidlig metalltid»: 147 enkeltminner. Her er det både urgraver, tufter og til og med offerstein og løsfunn med. Det er grunn til å tro at ikke alle opplysninger kommer fram i disse tallene.

«Jernalder»: 1 lokalitet (ett enkeltminne) registrert som gravrøys på Nyelv.

«Bronsealder-jernalder»: 1 enkeltminne registrert som gravrøys, sørsida av Veidnes.

«Samisk jernalder»: 647 enkeltminner. Dette er fangstgroper, tufter, gammetufter, offersted, urgraver, med mer.

«Jernalder-middelalder»: 5 enkeltminner: gammetufter og graver på Mortensnes og Klubben.

«Yngre jernalder-middelalder»: 1 enkeltminne registrert som bautastein – Transteinen.

«Middelalder»: 35 enkeltminner. Mesteparten av dette gjelder Mortensnes, fredningsområdet; en blanding av gammetufter, graver, mødding, nausttuft, mm. Det er grunn til å tro at det er flere middelalderlokaliteter rundt i kommunen.

«Tidlig middelalder»: 1 enkeltminne

«Seinmiddelalder»: 4 enkeltminner, gjelder gammetufter og teltring på Angsnes og i Abelsborg.

«Førreformatorisk tid»: 416 enkeltminner. Mest fangstgroper og tufter, men også boplasser, graver, groper, røyser, mm, og minst ett registrert som «ukjent». Spredt gjennom kommunen.

«Etterreformatorisk tid»: 110 enkeltminner. Gammetufter, tufter, boplass, ristning, bjørnegrav, kulturlag, nausttuft, mm. Spredt gjennom hele kommunen.

«Eldre enn 100 år»: 630 enkeltminner. Urgraver, fangstgroper, gammetufter, steinkonstruksjoner, offersted, varder, mm.

«Uviss tid»: 122 enkeltminner. Løsfunn, boplass, hustuft, gammetuft, grav, grop, bogastelle, røys, varde/varderekke, steinkonstruksjon, fangstgrop, steinsetning, ristning, bautastein (mulig sammenrast bautastein øst i urgravfeltet under Fuglåsen, Mortensnes)

«1500-tallet, etterreformatorisk»: 1 enkeltminne. Bosetningsspor uten geometri. Dette er det gamle Karlebotnmarkedet fra 1500-tallet med referanse til N.A. Ytreberg, Den Norske Lods (1885).

«1700-tallet»: 1 enkeltminne. Dette er en bygning, Sabahuset på Reppen.

«1700-tallet, første kvartal»: 7 enkeltminner. Dette er 4 kirkegårder, et bur-stabbur-loft (kirkestua), og 2 fjerna kirkebygg (finnes ikke lenger).

«1700-tallet, andre kvartal»: 1 enkeltminne. Kirkegård (ved kirka).

«1700-tallet, tredje kvartal»: 1 enkeltminne. Bosetningsspor uten geometri. Dette er den gamle markedsplassen i Karlebotn, marked nr. 2, den som var i bruk fra ca. 1750 og framover. Registreringen viser til marinarkeologisk potensiale i sjøen utafor (dette er en vurdering gjort av Tromsø Museum). Lokaliteten ligger inne som ikke fredet.

«1800-tallet»: 10 enkeltminner. Bosetningsspor uten geometri. Det er handelsstedet Kløvnes, markert med marinarkeologisk potensiale i sjøen utafor, samt handels- og kirkestedet Nesseby, også her marinarkeologisk potensiale. Begge markert som ikke fredet. I tillegg kommer bur-stabbur-loft, boliger. Spredt på nordsida av fjorden.

«1800-tallet, første kvartal»: 4 enkeltminner. Bygg – bur-stabbur-loft, bolig. Begge sider av fjorden.

«1800-tallet, andre kvartal»: 8 enkeltminner. Boliger, bur-stabbur-loft, sjøhus. Begge sider av fjorden.

«1800-tallet, tredje kvartal»: 10 enkeltminner. Boliger, bur-stabbur-loft, annen bygningsart, fjøs-stall, bosetningsspor. Dette er handelsstedet Nyborg ca. 1850, med vurdering marinarkeologisk potensiale. Begge sider av fjorden.

«1800-tallet, fjerde kvartal»: 17 enkeltminner. Boliger, gammetufter, bur-stabbur-loft, fjøs-stall, hovedbygning, naust-båthus. Begge sider av fjorden.

«1900-tallet»: 2 enkeltminner. Bolig, hustuft, NV-delen av Veidnes og ved myrene vest for Karlebotn.

«1900-tallet, første kvartal»: 14 enkeltminner. Hustuft, kapell, forretningsbygg, fjøs-stall, bur-stabbur-loft, annen bygningsart, forsamlingslokale, brønn-vannpost. Begge sider av fjorden.

«1900-tallet, andre kvartal»: 2 enkeltminner. Fjøs-stall, låve. Innafor Abelsborg.

«1900-tallet, tredje kvartal»: 2 enkeltminner. Kirke, fjøs-stall. Karlebotn og Bergeby.